

Гончарук В. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури,
українознавства та методик їх навчання*

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна*

ГРОМАДЯНСЬКО-ПАТРІОТИЧНА ПОЗИЦІЯ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

В історію входять непоквапливо, навіть коли доля безжально виділила на життя всього неповних двадцять дев'ять літ, трагічно обмеживши його датами: 8.01.1935–14.12.1963. Та «... він висловив характерне для багатьох, спраглими вустами виспівав юність свого покоління, став чистим, непідкупним сумлінням своїх ровесників...» [1, с. 34]. Біографія Василя Симоненка була схожою на тисячі інших, які були в його друзів і ровесників: важке повоєнне дитинство на Полтавщині, натруджені руки матері, життєві уроки доброго і мудрого діда, школа, а потім – факультет журналістики Київського державного університету.

Наприкінці 1956 року разом зі своїм однокурсником Станіславом Бериченком, Василь Симоненко приїхав до Черкас на переддипломну практику в газеті «Черкаська правда». Їм пощастило: їх офіційно зарахували до штату редакції, а до Києва вони їздили тільки на екзамени та писати й захищати дипломні роботи.

У високого, чорнявого із глузливими карими очима, Василя часто закохувалися дівчата та й він закохувався, але все це було якось несерйозно, легковажно. Друзі-практиканти запримітили молоденьке, вродливе дівчисько Люсю, кур'єра обласної друкарні, і почали залицятися до неї. У сизих хмарах диму, бо надто часто палив цигарки, з'явилися Василеві рядки:

І я не чув, як жайвір в небі тане,

Кого остерігає з висоти...

Прийшла любов непрохана й неждана –

Ну як мені за нею не піти? («Вона прийшла») [3]. Перелити своє п'янке, солодке кохання він міг, а от зізнатися у почуттях Василь соромився та ще й Станіслав завжди крутився біля Люсі. Якось вони сиділи утрюх і Василь сказав: «Люся... Люся...Я боюся, що улюблюся...». Станіслав сприйняв Василеве зізнання в коханні як жарт, а от Люся відчула, що у сказаних словах приховувався вітер мрій і неспокою. Через місяць вони відгуляли весілля. Василеві було 22 роки. Незабаром народився син Олесь, отримали квартиру. Квартира була на останньому поверсі і невеличка, двокімнатна, але з видом на Дніпро. З її балкону можна було помилуватися панорамою Черкас. Саме тоді до нього в Черкаси приїхав батько. Василь привітав його, щиро пригостив, запросив переночувати, а вранці сказав: «...А тепер батько будьте здорові, Ви пізно прийшли до мене. Я в дитинстві виглядав Вас щодня...», – а от стареньку матір забрав до себе з села. Ганна Федорівна продала свою хату, зібрала нехитрі пожитки і поїхала до Черкас. В одній кімнаті жив Василь з дружиною, а в другій – Василева мати з онуком Олесем.

1960 року в Києві під впливом Хрущовської відлиги був створений клуб творчої молоді. В. Симоненко зі щирим юнацьким запалом вірив, що усі випробування, які випали на долю народу, скінчилися, а ті негативні явища, які залишилися в суспільстві – «залишки зими», що відходить назавжди. Він, обіймаючи посаду завідуючого відділом новоствореної газети Черкащини, разом із художницею Аллою Горською обійшов десятки сіл навколо Києва, опитав сотні людей, виявив урочище, де, за свідченням селян, «більшовицькі кати» ховали сліди свої злочинів. Величезне враження на В. Симоненка справив випадок, коли на галявині Биковнянського лісу він побачив хлопчаків, які гасали у футбол. За м'яча їм правив череп з діркою в потилиці, ще два черепи позначали лінію воріт. Після цього, він разом із іншими членами клубу, складає і надсилає до Київської міської ради меморандум із вимогою оприлюднити місця знаходження масових поховань і перетворити їх у Національні місця скорботи та пам'яті [6].

*Не докорю ніколи і нікому,
хіба на себе інколи позлюся,
що в двадцять літ в моєму серці втома,*

що в тридцять – смерті в очі подивлюся... («Не докорю ніколи і нікому», 1955) [3], – ці рядки написані ще в 1955 році, але здається, що вже тоді В. Симоненко передчував свою долю, адже й дотепер, його смерть обкутана туманом запитань, здогадок і пліток. Улітку 1962 року до В. Симоненка завітав земляк із рідного села, якого він пригостив, а потім поїхав на вокзал проважати. Коли той сів у потяг, поет пішов до привокзального буфету, щоб купити цигарок, а він був закритий, хоча за розкладом було 15 хвилин до закриття. Василь обурився, а буфетниця підняла крик, згодом прибігли двоє міліціонерів. Не підозрюючи нічого, Василь пред'явив їм своє редакційне посвідчення. Міліціонери схопили його за обидві руки, заламали їх на спині і на очах здивованого натовпу потягли до привокзальної кімнати міліції [7].

І донині, усі хто знали В. Симоненка переконані, що ця історія була лише формальним приводом для його затримання. Тієї ночі Василь опинився у камері відділення міліції у м. Сміла, що за 30 км від Черкас, і коли його звідти визволяли редакційні колеги, він був увесь синій від побоїв.

Відтоді, ніби щось обірвалося всередині, хвороба вперто і послідовно вимучувала його тіло. Ходили різні чутки: одні говорили, що в нього хворі нирки, інші, що побоями в каталажці міліціонери припекли його на мученицьке вмирання. Він лежав у номенклатурній обласній лікарні м. Лексенупру. Його дружина взяла за власний рахунок відпустку і майже жила у палаті. До нього ходили друзі, колеги.

А потім він написав листа: «Можливо, завтра мене вже не буде. Звісно, література перенесе безболісну для неї втрату, але я не можу піти із життя, не подбавши про мою сім'ю, особливо про матір. Перший день моєї смерті, може стати для неї першим днем її жербацького жевотіння. Від усього серця прошу Вас, не допустити цього, і коли це можливо, виділити з літературного фонду хоча б малу суму, котра б рятувала її від голодної смерті» [5]. Цього листа до Національної спілки письменників України В. Симоненко написав за два дні до своєї смерті.

Не встигла Ганна Федорівна пережити трагедію – смерть сина, як настала драма: дружина Василя привела в сім'ю іншого чоловіка, щоб Олесик не ріс без

батька. Для матері, яка виростила і виховала В. Симоненка сама, – це було справжнім потрясінням. Розумом рішення Люсі вона ще якось приймала, а от серцем – ні [7]. Через деякий час Ганні Федорівні виділили окрему однокімнатну квартиру у цьому ж будинку на першому поверсі. Туди вона перенесла свої пожитки і перетворила кімнату на своєрідну світлицю поета.

Були ще радісні дні у його мамі, коли у 1995 році отримувала найвищу Державну премію України імені Тараса Шевченка, якою була посмертно відзначена творчість її сина. Цю премію дали навпіл зі ще живим письменником В. Захарченком, тим самим поділили між живим і мертвим тисячу гривень [6]. На 35 років пережила мати сина. Вона померла у 1998 році. Бог відміряв їй аж 90 років життя.

Митець настільки самовіддано любив рідну землю і славний козацький рід, що вся його творчість пронизана духом палкого патріотизму. У вірші В. Симоненка *«Грудочка землі»* показано, як перші зерна любові до рідного краю засіваються в людській душі, коли ще мала дитина милується природою, серед якої зростає:

Ще в дитинстві я ходив у трави,

В гомінливі трепетні ліси,

Де дуби мовчали величаво

У краплинках ранньої роси («Грудочка землі», 1957) [4, с. 30].

Краса природи зливається із красою рідного слова, пісень, «замріяних і ніжних», у яких «дзвеніло щастя непочате», а співали ці пісні дівчата, як «ішли у поле на жнива». Оці прикмети – чудова природа, пісня, праця, люди, чесні й роботящі, і є те, що складає світлий образ Батьківщини, з якою поет хоче ділити «радощі, турботи і жалі». І в його грудях стукотить, як серце, «грудочка любимої землі».

Майже кожен вірш про Україну – це, в той же час, вірш про матір. У В. Симоненка не роз'єднується почуття окремо для матері, окремо для Вітчизни. Духовним образом людини для поета є образ Матері. Природно відчуваючи той невідхильний закон життєтворення, що єднає різні покоління людей, поет зміг так піднести образ Батьківщини й образ матері, що він нерідко виявляється

уособленням духовності цілого народу. Чи можна сказати краще, красномовніше і водночас так просто і для кожного близько:

Можеш вибирати друзів і дружину.

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Можна вибрати друга і по духу брата,

Та не можна рідну матір вибирати.

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину («Лебеді материнства», 1962) [4, с. 10].

Отже, творчій манері і життєвій позиції В. Симоненка були притаманні моральний максималізм, нетерпимість до тоталітарної облуди. Його поезія була незвичним явищем того часу, вона перехоплювала дух, змушувала замислитися над долею України, її майже не друкували, але переписували від руки і читали. За Симоненком, у житті є такі духовні і незмінні вартості, як любов до рідної матері й Батьківщини: вибирати або зрікатися їх – великий гріх.

Повернувшись до Києва після похорону В. Симоненка в Черкасах, його друзі в грудні 1963 р. провели вечір пам'яті поета. У своєму виступі на цьому вечорі критик І. Дзюба наголошував на тому, що Симоненко – насамперед, поет національної ідеї.

Література

1. Моренець В. Василь Симоненко: філософія почуття / В. Моренець. // Вітчизна. – 1981. – № 11. – С. 34-37.
2. Симоненко В. Вибрані твори / Упорядник Ткаченко А., Ткаченко Д. – К. : Смолоскип, 2012. – 850 с.
3. Симоненко В. В твоєму імені живу / В. Симоненко. – К., 1989. – 220 с.
4. Симоненко В. Лебеді материнства / В. Симоненко. – Дніпропетровськ : Промінь, 1989. – 596 с.
5. <http://lib.misto.kiev.ua/UKR/TVIR/SYMONENKO/symonenko201.shtml>
6. www.kiev-diplom.com/102-lirika-vasilya-simonenka-v-konteksti-dobi.html
7. http://knowledge.allbest.ru/languages/3c0a65635b2ac68a4d53a88521316d27_1.html